

SVERIGES

HÄRADSSALLMÄNNINGSFÖRBUND

Fabriksgatan 54 A, 702 23 ÖREBRO Tel:019-108080

Till

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Remiss: LI2024/02430

li.remissvar@regeringskansliet.se

hans.nilsagard@regeringskansliet.se

Sveriges Häradssallmänningförbund har getts möjlighet både att aktivt få delta i själva utredningen genom att vår sekreterare Erik Petré är utsedd till en av de sakkunniga samt att vi får svara på ovanstående remiss vilket vi tackar för.

Vi önskar framföra följande:

I löpande text nedan skriver vi oftast vi när vi menar "Sveriges Häradssallmänningförbund".

Sammanfattning - kortversionen

Häradssallmänningförbundet är mycket positiv till det helhetsgrepp som utredningen försöker ta med:

- mycket tydligare och genomtänkta regler
- förutsägbarhet
- föreslå ersättning till markägaren när hans brukande kommer att inskränkas
- respekterad äganderätt
- viktigt att denna utredning samordnas med andra nu aktuella utredningar

Inledning

Sveriges Häradssallmänningförbund är generellt djupt imponerade över delbetänkande 1 som Göran Örlander och hans sekretariat under en mycket begränsad tid arbetat fram. Förslaget är väl genomarbetat och genomsyras av ett "helikopter-perspektiv" som vi ser som grundläggande och viktigt för att ta ett långsiktigt beslut om hur vi fortsatt ska utveckla ett ännu mera hållbart brukande av våra skogar.

Parallellt med Skogsutredningen pågår ett antal andra utredningar som berör skogsbrukandet och därmed även denna utredning. Vi ser det som viktigt att dessa utredningar länkas ihop till ett tydligt beslut för hur vi långsiktigt ska bruka våra skogar. Några av frågeställningarna i delbetänkande 1 är omöjliga att svara på om man inte har förslagen/svaret från de andra utredningarna. **Dvs vår kanske viktigaste synpunkt – håll ihop detta till en helhet som håller långsiktigt!**

Skogsbruk är långsiktigt! De träd som vi idag planterar/sår ska avverkas om 60 – 120 år. Därmed är det för oss självklart att vår spelplan måste vara långsiktig utan snabba och nyckfulla förändringar. För att skogsägarna – både privata och bolag – ska våga satsa och investera i sitt skogsbruk är det viktigt vad som gäller. Det ska vara:

- Tydligt
- Förutsägbart
- Långsiktigt

Utredningen lyfter problematiken med att nuvarande oförsäglighet och brist på helhetssyn gör att många skogsägare – framförallt kanske privata men även bolag – inte vågar investera i tex biologisk mångfald eller förlänga omloppstiden på ett sätt som de egentligen önskar. Skogsägare vill inte förlora rådigheten över sin mark. Både skogsägare och mångfalden och även samhället blir förlorare.

Utredningen har ett föredömligt ”helikopter-perspektiv” – men det finns det flera frågor som på olika sätt ligger utanför denna utredning men berör både brukandet och ägandet av skog – tex skattelagstiftning med bla regler kring beskattning av utbetalda ersättningar, bokstavsutredningen mfl.

Den här utredningen genomsyras av en förståelse för vad som driver enskilda skogsägare, hur de tänker, värderar och prioriterar. Vi ser den insikten och kunskapen som mycket viktig.

Det finns intressenter som anser att detaljreglering för brukandet av skog är det viktigaste verktyget. Vi anser inte det. De allra flesta skogsägare har ett genuint och starkt intresse av att förvalta sin skog långsiktigt och drivs av med stolthet till nästa generation kunna överlämna en välkött fastighet med hög mångfald. Samma sak gäller för Häradsallmänningar – vi har ägt våra skogar i tusen år. Det spridda ägandet – och därmed något skilda mål – är en garant för fortsatt mångfald i våra skogar.

Häradsallmänningarna finns i Mellansverige (norra Småland upp till Västmanland). Vi har därmed ingen egen erfarenhet av de intensivt diskuterade frågorna kring fjällnära skogsbruk. Även om vi ser en del av problematiken och nog förstår frågeställningarna har vi valt att inte lämna några synpunkter på de frågor som tydligt blir stora och viktiga för det fjällnära skogsbruket.

De inledande kapitlen i delbetänkandet om historik i Sverige och allmänt om utveckling i EU mm är bra och skapar en grund för förståelse och respekt för den utveckling som vi har kring brukandet av våra skogar.

Flera av de rapporter som utredningen beställt av olika myndigheter är i våra ögon allt för statiska – dvs de beskriver dagsläget utan att beskriva de trender som vi har. Vi fick en ny skogsvårdslag 1993 och de skogar som vi skapat sedan dess ser helt annorlunda ut än de skogar/bestånd som skapades innan. Förändringen i de skogar som föryngrades/röjdes innan 1993 förändras förstås också men kommande åtgärder men de har en mera marginell betydelse. MEN de föryngringar som vi gjort sedan 1993 skapar bestånd med helt annan trädslagsblandning på både beståndsnivå och regional nivå. Variationen, utseende och mångfald i de skogarna är helt annorlunda än 70-talets granåkrar. Dvs de bestånd som idag är tex 20 år kommer när de är 40 att se helt annorlunda ut och ha helt andra egenskaper än

vad dagens 40-åriga bestånd har. Förenklat – det blir så vare sig vi vill eller inte. Man kan mera marginellt påverka/förändra ett bestånd som idag är tex 50 år- men det är vid anläggningen och under de första 20 åren som man radikalt kan förändra hur våra skogar kommer att se ut i framtiden. Och den resan är vi i just nu!

5 Tydliggörande av samråd enligt 12 kapitlet 6 § miljöbalken

Grundtanken i utredningens förslag är klockrent – dvs att förenkla och förtydliga vad som gäller.

Vi ser dock en utmaning i att upprätta en tillräckligt tydlig och därmed förutsägbar lista över samrådspliktiga områden/beståndstyper. Listan bör dessutom ha en inledning om att "normala skogsbruksåtgärder" är tillåtna.

Det finns också en uppenbar risk med att den blankett som Skogsstyrelsen kommer att ta fram för samråd blir betydligt mer betungande än vad dagens slutavverkningsanmälan är.

Med förslaget skulle ett stort ansvar komma att läggas på den enskilde skogsägaren och därmed skärps också kunskapskravet på skogsägaren. Den osäkerhet som vi tror uppstår gör att många skogsägare för säkerhets skull kanske även gör en anmälan om samråd.

Vad skulle påföljden bli för den markägare som anser att det inte råder samrådsplikt och därmed inte gör en anmälan om samråd – trots att det borde ha gjorts?

Förutom problematiken med att göra det förutsägbart om samrådsplikt råder – så är det heller inte tydligt vad samrådet kan leda till. Av framförda synpunkter så blir det osäkert om Skogsstyrelsens arbete verkligen minskar eller fokuseras på de mest relevanta frågorna.

Grundtanken med förslaget är mycket bra! Men all osäkerhet kring utformning och hantering gör att vi lite mjukt väljer att inte stödja förslaget.

Vi stödjer förslaget om att fastighetsägaren ska ha tillgång och information om eventuella känsliga arter på sin mark, dvs att sekretessen för fastighetsägaren ska hävas. Oftast känner fastighetsägaren till eventuellt nu sekretess-belagd information om enskilda arter – men när myndigheterna vägrar att kommentera sakfrågan och eventuella önskemål om skötsel utanför skyddade områden blir det helt absurt. Nuvarande tillämpning missgynnar syftet.

6 Arealgräns för krav på underrättelse om avverkning

Avverkningsanmälan till Skogsstyrelsen är en väl etablerad och känd hantering inför en slutavverkning.

OM man höjer arealgränsen så får Skogsstyrelsen självklart färre ärenden, men med den snabba utveckling som vi har med AI och med genomtänkta förändringar enligt kapitel 5 så bör Skogsstyrelsens fokus ändå gå att rikta till de få objekt som bör diskuteras – merparten av alla avverkningsanmälningar är enkla och triviala och "rinner" redan idag "rakt igenom" hos Skogsstyrelsen.

Vi anser att Skogsvårdslagen ska vara lika för alla typer av ägare och avstyrker framlagda alternativ där olika ägargrupper skulle hanteras olika. Förutom rättvisaspekten så blir det även krångligare och risk för misstag för olika aktörer, rådgivare och myndigheter om lagen är olika för olika ägarkategorier.

Vi anser därför att arealgränsen för slutavverkningsanmälan fortsatt ska vara 0,5 ha och den ska gälla för alla typer av skogsägare.

7 Övriga åtgärder med krav på underrättelse

Vi stödjer utredningens förslag om att inte ha något krav på underrättelse om uttag av grenar och toppar (GROT). Värdet för skogsägaren av ett GROT-uttag har under tid varierat enormt mycket. Det faktiska GROT-uttaget på det enskilda hygget beror dessutom på körningsförhållandena när själva avverkningen görs. En anmälan tar ofta höjd för att det kan bli ett högt uttag och sedan kan utfallet bli en bråkdel av det som ursprungligen planerades. Dvs värdet av inrapporterade siffror är lågt.

Stubbskörd är en åtgärd som inte har haft någon större omfattning och av bla det skälet ser vi det som rimligt att Skogsstyrelsen initialt ska underrättas.

För alla åtgärderna som beskrivs i kapitel 7 gäller att de enbart är aktuella efter slutavverkning dvs Skogsstyrelsen har om avverkningen är större än 0,5 ha fått in en anmälan och de kan därför när de bedömer att det är viktigt initiera olika åtgärder/restriktioner.

8 En ny syn på ädellövskogen

Vi stödjer utredningens förslag om att det bör vara samma underrättelseförfarande som för annan skog.

Det är många skogsägare som vill satsa på ädellövskog. Det finns flera skäl till att det för närvarande inte sker i någon större omfattning – ett av skälen är att med nuvarande lagstiftning så om man väl har föryngrat med ädellöv så måste man sedan ha det i det beståndet för all framtid.

Vi har för närvarande allt för stor andel av vårt ädellöv som växer på för respektive trädslag olämplig mark – men det är med nuvarande ramverk inlåst.

Vi tror att nu lagt förslag kan öppna upp så att vi får mera ädellöv i framtiden och vi stödjer därför förslaget i sin helhet.

9 Hantering av underrättelser om skogliga åtgärder

Grundtanken med förslaget om att 6 veckor ska kortas till 10 dagar är mycket bra! En mycket stor del av alla underrättelser av skogsbruksåtgärder är av vardaglig och trivial karaktär – dvs ingen ska lägga tid på dem.

Vi anser inte att det finns tillräckliga skäl för att sekretessbelägga avverkningsanmälningar, men däremot så bör regeringen besluta om att Skogsstyrelsen ska upphöra med att

publicera alla avverkningsanmälningar. Nuvarande upplägg uppmuntrar de överklagningar som blir allt vanligare. I många fall är de av okynneskaraktär – dvs de tar tid och kraft från både skogsägare och myndigheter och skapar bara irritation.

10 Kostnadsfördelning för kunskapsinhämtning

Förslaget är ett steg i rätt riktning. I de fall det är pågående markanvändning så ska brukandet vare sig avsevärt försvåras eller fördyras. Det är dock rimligt att markägaren i vissa fall tar en viss låg kostnad som ska vara i relation till värdet av den berörda delen av fastigheten.

Den enskilda ägarens skogsbruksplan är ett av de viktigaste verktygen för kunskapsinhämtning och långsiktig planering för brukandet av fastigheten. Den direkta kostnaden för upprättande av en skogsbruksplan tas av den enskilde markägaren.

De flesta markägare tar i sitt brukande mycket mer hänsyn än vad skogsvårdsplan och certifieringssystem kräver. Den mer övergripande hänsynen (dvs bla klassning av bestånd till NO och NS) dokumenteras i planen. Dvs den enskilde skogsägaren tar redan idag en inte försumbar kostnad för kunskapsinhämtning och dokumentation av planerat brukande.

Vi stödjer föreslagen gräns på 3 procent av ett enskilt bestånds nettovärde. Men den kunskapsinhämtningen får inte bli något som över tid slentrianmässigt börjar gälla för nästan all skogsmark. Det ska vara i undantagsfall för enskilda bestånd.

11 Alternativa tillsynsmodeller

Vi delar utredarens bedömning att det i dagsläget är för osäkert vad ett förslag om systemtillsyn skulle innebära.

Vi ser det dock som möjligt att det är rätt att väg att gå i ett senare skede. Men frågor som artskydd, ersättningsrätt och olika EU-förordningar, hur tex AI kan stödja det måste då vara klarlagda.

Ett förslag med systemtillsyn med egenkontroller skulle i dagsläget lägga ett orimligt kunskapskrav på en enskild mindre fastighetsägare och administrationen riskerar att bli oproportionellt betungande.

12 Tillsynsfrågor över artskyddet i skogen

Vi stödjer förslaget om att Skogsstyrelsen blir ansvarig myndighet för artskydd när det gäller frågor som omfattas av skogsvårdsplanen och att Skogsstyrelsen också har rätt att fatta beslut om dispens.

Skogsstyrelsen har tack vare övriga uppgifter en bättre insikt i hur praktiskt skogsbruk kan påverka enskilda arter och deras miljöer vilket skulle säkerställa att fler beslut blir kloka och praktiskt utformade.

Skogsstyrelsen har dessutom en övergripande nationell organisation som enklare skulle säkerställa likformighet i beslut.

13 Domstolsprocesser

Vi stödjer förslagen om en tydlig och mera renodlad hantering av hur beslut som Skogsstyrelsen fattar formellt ska kunna hanteras i olika domstolsprocesser.

Helt uppenbart måste domstolarna tillföras nya resurser med kunskap om hur skogsbruket praktiskt fungerar.

Beslut ska självklart gå att överklaga och det är beklagligt när fel beslut av någon anledning tagits. MEN det är uppenbart att för närvarande är många överklagande en form av okynnesöverklagande för att förhålla processer. Vi är därför mycket positiva till en förslaget om att införa en överklagandeavgift.

Polisanmälningar kan bedömas som okynnesanmälningar och då kan anmälaren straffas – är det möjligt att införa något liknande här?

Vi stödjer förslaget. Vi ser det som självklart att om Skogsstyrelsen har tagit ett beslut om en åtgärd på en enskild fastighet och det ska prövas i mark- och miljödomstolen så ska Skogsstyrelsen vara en part.

14 Ersättningsmodell

Vi stödjer förslagen om att ersättningsrätten ska förändras och förtydligas. För oss självklart att när samhället anser att en enskild markägare ska begränsas i sitt brukande så ska en ersättning utgå. Vår uppfattning är att såväl tidigare regeringar som förarbeten inför lagstiftning haft den ambitionen.

Vi har nu ett rättsläge som är mycket olyckligt då det på många sätt förhindrar och även skrämmar enskilda markägare till att investera i ökad biologisk mångfald.

I utredningen finns ett nytt begrepp ”sedvanligt skogsbruk avsevärt försvåras” och det används istället för det mera etablerade ”avsevärt försvåra pågående markanvändning”. Oavsett vilket begrepp som används måste det vara tydligt definierat.

Frågorna kring ersättning vid skydd/reservat är komplexa. Vi ser det som viktigt att de är flexibla och anpassningsbara både i sin utformning för det enskilda objektet och för hur lång tid de ska gälla. Klimatet och vår natur förändras hela tiden – det som är ovanligt och skyddsvärt idag kanske i morgon är ett problem för att det håller på att överta en del av naturen.

Beskattningsreglerna bör också ses över. Vi delar utredningens förslag om att olika ersättningar bör beskattas som inkomstslaget kapital och inte näringsverksamhet. Ersättningsnivån på 125 procent kan vid första anblicken uppfattas som generös – men om fasigheten har gått i arv i några generationer så innebär det i alla fall att markägaren efter skatt per hektar inte får en ersättning som räcker till att köpa lika många nya hektar som inskränkningen medför (det finns vissa möjligheter med ersättningsfonder – men även här blir det lätt problem).

Ibland erbjuds ersättningsmark – men för en enskild mindre skogsägare eller för en Häradssallmänning är det av förvaltningstekniska skäl viktigt att den nya marken ligger nära övrigt innehav. För ett större AB som har mark i en utsträckt geografi kan det se annorlunda ut.

Utredningen bör beakta reglerna och möjligheterna för en Häradssallmänning att köpa mark av en privatperson men även över de tidsaspekter som finns (vid förvärvstillstånd ska förändringar i markinnehavet de senaste 5 åren beräknas – och för ersättningsfond är det 3 år plus eventuell ytterligare 3 år). En Häradssallmänning i tex Södermanland vill naturligtvis få eller köpa ersättningsmark nära sitt innehav – det kan ta typ 10 – 15 år innan ett tillfälle erbjuds.

Vilka är vi??

Sveriges Häradssallmänningförbund organiserar Sveriges Häradssallmänningar – drygt 60 stycken på totalt 120.000 ha. Häradssallmänningar är av skogs- och jordägare i en bygd gemensamt ägd skog. Häradssallmänningarna har funnits i mer än 1.000 år och regleras i "Lag (1952:166) om häradssallmänningar".

Lagen är i många avseenden mycket speciell och delar är nästan otidsenligt. Lagens nuvarande skrivning innebär bland annat att Häradssallmänningarna kommer att finnas kvar för all framtid.

Häradssallmänningarna har i många sammanhang (tex hos Skatteverket och Lantmäteriet) en speciell och egen ställning. Det totala förmögenhetsvärdet för alla Sveriges Häradssallmänningar är i storleksordning 10 miljarder SEK.

Örebro 2025-05-14

Med vänlig hälsning

Erik Petré
Sekreterare i Sveriges Häradssallmänningförbund